

Krzysztof Hryniewicz

Późnojurajsko-wczesnokredowe źródła węglowodorowe z europejskiej Arktyki: paleośrodowisko, fauna i jej znaczenie.

Źródła węglowodorowe to ośrodki podmorskiej emisji niskotemperaturowych płynów, w których dominującym składnikiem są lekkie węglowodory, a zwłaszcza metan. Są powszechne we współczesnych oceanach, głównie na szelfach i skłonach kontynentalnych oraz w strefach subdukcji. Zachodzące w nich procesy chemiczne powodują cementację węglanową i podtrzymują bogate zespoły fauny chemosyntetyzującej, zdominowane przez gatunki endemiczne dla tych środowisk.

Źródła węglowodorowe są znane również stanie kopalnym. Stanowiska paleozoiczne i wczesnomezozoiczne są słabo rozpoznane i bogate w ramienionogi z nadrodziny dimerelloidów, z podrzędną domieszką innej fauny. Fauna źródeł późnomezozoicznych i kenozoicznych jest zdominowana przez mięczaki.

Przedmiotem referatu są wyniki badań nad węglanami kopalnych jurajsko-kredowych źródeł węglowodorowych ze Spitsbergenu (tyton-berias) i głązów narzutowych z Nowej Ziemi (oksford-walanżyn). Stanowiska posiadają zróżnicowaną faunę o nietypowej strukturze, składającą się głównie z mięczaków i ramienionogów, powszechnych w klasycznych paleośrodkach jury i kredy. Opisywana struktura fauny jest odbiciem względnie płytkomorskiego paleośrodowiska. Fauna endemiczna dla źródeł węglowodorowych jest nieliczna i mało zróżnicowana. Składa się ona głównie z małżów i ślimaków, znanych również z innych źródeł późnojurajskich i kredowych. Wskazuje ona, że radiacja i adaptacja mięczaków do środowisk źródeł węglowodorowych rozpoczęła się przed późną jurą.